

ЗВУКИ І БУКВИ

Алфавіт (абетка, азбука) — це літери, розташовані в певному порядку. Український алфавіт містить 33 букви.

Український алфавіт

Аа	Бб	Вв	Гг	Ґґ	Дд	Ее	Єє	Жж
(а)	(бе)	(ве)	(ге)	(ґе)	(де)	(е)	(є)	(же)
Зз	Ии	Іі	Її	Йй	Кк	Лл	Мм	Нн
(зе)	(и)	(і)	(ї)	(йот)	(ка)	(ел)	(ем)	(ен)
Оо	Пп	Рр	Сс	Тт	Уу	Фф	Хх	Цц
(о)	(пе)	(ер)	(ес)	(те)	(у)	(еф)	(ха)	(це)
Чч	Шш	Щщ	Ь	Юю	Яя			
(че)	(ша)	(ща)	(знак м'якшення)	(ю)	(я)			

Букви

(бачимо і пишемо)

Друковані
(А, а, Б, б)

Писані
(А, а, Б, б)

Великі
(Х, Ц, Ч)

Рядкові
(х, ц, ч)

Звуки

(чуємо і вимовляємо)

Голосні

Наголошені

Ненаголошені

Приголосні

Тверді

М'які

Дзвінкі

Глухі

Голосні звуки

Утворюються за допомогою лише голосу. В українській мові **6 голосних звуків**, які позначаються на письмі 10 буквами.

Звуки	[a]	[o]	[y]	[e]	[и]	[і]	
Букви	а	я	о	у	ю	є	ї

Букви **я, ю, є** позначають:

- ♦ один звук [a], [y], [e] після приголосного. *Лялька, сюди, ллє.*
- ♦ два звуки [йа], [йу], [йе] на початку слова і складу та після апострофа. *Якір, юнак, сіє, м'ята.*
- ♦ Буква **ї** завжди позначає два звуки. *їжа, стоїть.*

Приголосні звуки

Утворюються за допомогою голосу та/або шуму. В українській мові **32 приголосних звуки**, які позначаються на письмі 22 буквами.

Дзвінкі		Глухі	
тверді	м'які	тверді	м'які
[б]	—	[п]	—
[д]	[д']	[т]	[т']
[з]	[з']	[с]	[с']
[дз]	[дз']	[ц]	[ц']
[ж]	—	[ш]	—
[дж]	—	[к]	—
[г]	—	[х]	—
[ґ]	—	[ч]	—

Дзвінкі		Глухі	
тверді	м'які	тверді	м'які
[л]	[л']	[ф]	—
[м]	—		
[н]	[н']		
[р]	[р']		
[в]	—		
	[й]		

Буква **щ** завжди позначає два твердих приголосних звуки [шч].

Буква **й** завжди позначає м'який приголосний звук [й'].

Буквосполучення **дж** позначає один твердий приголосний звук [дж].

Буквосполучення **дз** позначає на письмі звуки [дз], [дз'].

Дзвінкі приголосні звуки в кінці слова і складу вимовляються дзвінко. *Дуб, рибка, рід, садки.*

М'якість приголосних на письмі позначається буквами **я, ю, є, і** або знаком м'якшення **ь**. *Сяйво, любов, третє, ніч, день.*

М'який подовжений звук на письмі позначається двома однаковими буквами. *Гілля, взуття, колосся.*

Апостроф

Не позначає звука. Указує на те, що після нього букви **я, ю, є, і** позначають два звуки [йа], [йу], [йе], [йі].

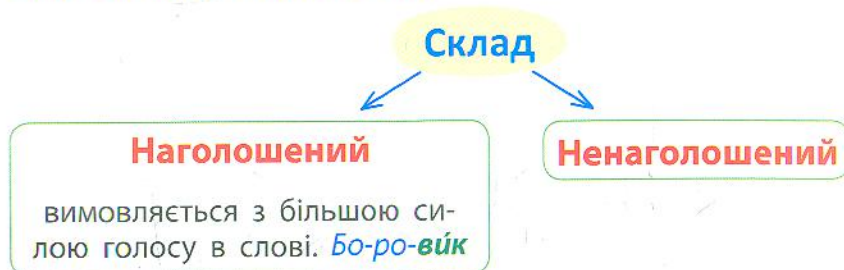
М'ясо — [-|о|-о]

Апостроф пишеться

- Після **б, п, в, м, ф, р** перед **я, ю, є, і**
Б'ють, н'є, в'є, м'яв.
- Після префіксів, які закінчуються на твердий приголосний перед буквами **я, ю, є, і**, які позначають два звуки: [йа], [йу], [йе], [йі].
Під'їзд, об'єм, з'явився.

Склад. Перенос слів. Наголос

Скільки в слові голосних — стільки і складів.
Склад може утворювати один голосний звук або голосний звук у сполученні з приголосними.
За-я-ва, ві-кон-це, зем-ля.

Щоб визначити **наголос** у слові, потрібно вимовити слово з питальною або окличною інтонацією і прислухатись, який склад вимовляється з більшою силою голосу.

Правила переносу слів

- Слова переносять із рядка в рядок по складах.
Пи-ріжок, пирі-жок.
- Одну букву не можна переносити на наступний рядок або залишати в рядку.
Яли-на, по-дія.
- Слова з одним складом переносити не можна.
Твій, зір.
- Не можна розривати буквосполучення **дж, дз**, які позначають один звук.
Ро-дзинки, хо-джу.
- Не можна розривати буквосполучення **йо,ьо**.
Зна-йомий, ко-льори.
- Не можна відривати знак м'якшення від попередньої букви.
Біль-ше, дядь-ко.

7. Не можна відривати апостроф від попередньої букви. *Зав'язав, бур'ян.*
8. Слова із збігом приголосних можна переносити по-різному. *Пар-та, па-рта.*
9. Слова із подовженими приголосними звуками можна переносити по-різному. *Взу-ття, взут-тя.*
10. Не можна відривати останню букву від префікса або першу — від кореня. *Роз-бити, по-рвати.*

ТЕКСТ

Текст — це декілька речень, що пов'язані між собою за змістом і розташовані у певній послідовності.

До тексту можна дібрати **заголовок**.

Заголовок має відображати тему або основну думку тексту.

Тема — це те, про що йдеться в тексті.

Основна думка — це важлива інформація, яку хотів повідомити автор.

Абзац — це частина тексту, яка містить окрему думку і виділяється на письмі відступом праворуч.

Типи текстів

Текст-розповідь

розповідає про якісь події

Текст-опис

описує когось або щось

Текст-міркування

доводить певні твердження, наводить аргументи

Будова тексту-розповіді

Зачин

Основна частина

Кінцівка

Будова тексту-міркування

Твердження

Доказ

Висновок

РЕЧЕННЯ

Речення — це одне або декілька слів, пов'язаних між собою. Речення виражає закінчену думку. Перше слово в реченні пишеться з великої букви. У кінці речення ставиться розділовий знак.

Леся вишила для мами рушник.

Речення за метою висловлювання

Розповідні (у яких про щось або про когось повідомляється)
Навесні у лісі з'являються перші проліски.

Питальні (виражають питання)
Яку професію ти хочеш здобути?

Спонукальні (висловлюють прохання, заклик, спонукування до дії)
Навчайтеся зв'язно висловлювати свої думки.